

L'absència de la idea rectora d'una modernitat musical única al llarg del segle XX és la filosofia de fons d'aquest assaig d'Alex Ross. L'autor lamenta com, a diferència d'altres arts, la música sembla estranya, inaprensible. Sorollosa i poc artística.

El soroll i la fúria

Assaig

POR FERRAN ARCHILÉS

La primera imatge que obri el llibre evoca la trobada a Viena del compositor nord-americà **Georg Gershwin** i de l'austriac **Alban Berg**. En gran mesura, aquesta trobada resumeix, per a **Alex Ross**, la manera com pot ser abordada la història de la música clàssica del segle XX. O, si més no, la manera com aquest llibre ha estat estructurat. Perquè, en definitiva, aquell dia de la primavera del 1928, es trobaven dos mons, musicalment (i geogràficament parlant, també) tan distints com la manera popular (i comercial i exitosa) de Gershwin, i el refinament avantguardista d'Alban Berg. Fet i fet, Gershwin va sentir-se intimidat d'interpretar alguna de les seues peces després de sentir la *Suite Lírica* del vienès. El contrast era notable, entre l'autor de la *Rhapsody in Blue*, amb aquella barreja tan americana, de sons d'orquestra de jazz i música seriosa i el de **Wozzeck**. Però a l'hora de la veritat, el ben cert és que a Alban Berg... li encantava el jazz, i tenia moltes menys manies que els ortodoxos avantguardistes. És per això, doncs, que Alex Ross ha escrit una fascinant interpretació de la música clàssica del segle XX en què cap de les maneres de compondre resta exclosa. És a dir que Ross parteix d'una interpretació de la música del nou-cents en què no hi ha una idea preestablerta del què és, del que ha de ser *modern* i del què no ho és. Per a Ross, tant important és **Copland**, com **Sibelius**, **Cage** com **Webern**.

En bona mesura, aquesta és la filosofia de fons que organitza el llibre: l'absència de la idea rectora d'una modernitat musical única. Certament, això col·loca el llibre en una línia de crítica explícita a interpretacions com les que van consagrar **Theodor Adorno** o l'ortodoxia avantguardista de l'escola de **Darmstadt**. No és d'estranyar que, en definitiva, **Pierre Boulez** aparega dibuixat com una figura tan antipàtica... Certament, aquesta idea no és cap origi-

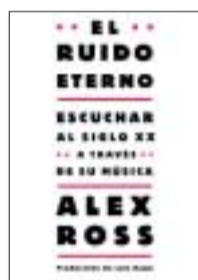
nalitat de Ross, ni caldrà, segurament, fer esment a un plantejament *postmodernista* (explicaria això la presència dels Beatles o la Velvet Underground?). En definitiva, podríem dir que aquesta manera d'abordar el sentit de la música i la modernitat, ha anat guanyant pes en espais diversos al llarg dels darrers anys fins esdevindre'n, potser, hegemònica. Correspon a l'autor haver elaborat, però, una obra unitària i deliciosa, plena d'erudició i saviesa. I plena, efectivament, d'amor per la música del segle XX.

Alex Ross és conegut sobretot com a crític musical al *The New Yorker*, però cal destacar que des de fa uns anys manté un blog titulat precisament com el llibre que ens ocupa, on ha anat assajant diverses reflexions ara finalment recollides. De fet, caldria dir que el títol del blog, com el del llibre en anglés és *The rest is noise*, en referència shakespeariana explícita, i que s'ha canviat, de manera no gaire convincent en la traducció espanyola. Efectivament, el *soroll*, apareix, també com a *motto* conductor d'aquesta lectura de la música clàssica del segle XX, en la mesura que l'ampliació del so contemporani fins a incloure els límits del soroll (d'allò aparentment no-musical) en seria un tret important.

Ross apunta des de l'inici del llibre una reflexió bàsica, un lament: a diferència de les altres arts del segle XX, de les altres avantguardes, la música contemporània sembla estranya, inaprensible. Sorollosa i poc artística... En comptes d'això, Ross proposa d'una banda una visió més àmplia del que aquesta música ha estat, i no només l'aparentment més difícil i secreta, també la més popular o *fàcil* (de Sibelius a Copland). De l'altra, inserir la música del segle XX en el canemàs del que ha estat el món cultural del segle XX. Toquem així un aspecte decisiu d'aquesta obra, ja que Ross, com apunta al subtítol, tracta de fer entendre el segle XX a través de la seua música (més que no a l'inrevés). Així, i en tota la seua complexitat i varietat, aquesta música, més complexa o més fàcil, podria ser

L'autor, Alex Ross.

ALEX ROSS

El ruido eterno. Escuchar al siglo XX a través de su música

► SEIX BARRAL, COLECCIÓN LOS TRES MUNDOS, 2009.

Ross és conegut sobretot com a crític musical al «The New Yorker», però cal destacar que des de fa uns anys manté un blog titulat com el llibre que ens ocupa

contemplada des d'una perspectiva que l'allunyaria de l'estranyesa i soledat. En realitat, fa la impressió que l'autor no ha acabat de resoldre del tot aquesta relació amb el *context* històric de referència.

Evidentment, i contra qualsevol interpretació reductiva, Ross ha defugit traçar la determinació de la creació musical com un reflex. Però, a la fi, en realitat Ross el que fa és defugir sobretot qualsevol determinació socioeconòmica, i traslladar la seua idea de la història a referències basades en la política. Per exemple, l'autor insisteix sovint en la importància de l'estalinisme o del nazisme a l'hora d'interpretar uns moments (i uns noms musicals concrets). Fet i fet, tot el llibre sembla posat sota l'ombra de la

constant presència de **Thomas Mann** i el seu Doktor Faustus. Potser era inevitable. En la meua opinió, això, però, no esgota la idea de context ni d'història, ja que aquests no s'esgoten en una explicació de caire econòmicista. Ni resol, en realitat, la connexió cultural més densa.

Podríem contrastar l'aproximació històrica de Ross, per exemple, amb la que s'aborda a un llibre magnífic sobre el segle XIX, no fa molt traduït com és el de **M. P. Steinberg**, *Escuchar a la razón* (FCE, 2008), més complex en aquest sentit. Certament, per cercar un altre exemple, Ross va molt més enllà del que, no fa molts anys, **Tomás Marco** traçava al seu premiat treball, precisament titulat *Pensamiento musical y siglo XX* (Fundación autor, 2002). No cal ni dir que, probablement cap resposta serà satisfactòria, però hi ha derives recents en l'estudi de la música (del jazz a la música clàssica o el rock) que han caminat prou més en el sentit d'enriquir aquesta densitat: del l'estudi dels contextos de producció als de recepció. Al remat, el treball de Ross, magnífic i refrescant com és, acaba tenint malgrat tot una interpretació de l'estètica i de la seua relació amb el context històric més aviat tradicional. Res de tot això no afecta a la rica (i gens pedant) erudició del llibre, que oscil·la entre valuosos comentaris musicològics i el coneixement més variat de la vida dels compositors.

Inevitablement cada lector trobarà excessos o absències, manies i predileccions que li plauran o no. De segur que a un lector europeu li sorprendrà l'excés de música nord-americana estudiada, però la seua vindicació no deixa de ser un acte de justícia. D'altra banda, a mi m'hauria agradat trobar més a **Luigi Nono** o a **Paul Hindemith** i que **Arvo Pärt** no fos tan ben valorat (confesse que això darrer em resulta un tant incompreensible, com l'elogi a **Björk**!). I sobretot m'hauria agradat que el jazz estigués present amb una complexitat major que l'obligada referència (en altres ocasions Ross ha manifestat el seu convenciment que el jazz, contràriament a una opinió sovint estesa, no és la música clàssica dels EE UU...). Evidentment tot això és irrellevant, quan estem al davant d'un treball que mereix, i molt, ser llegit i rellegit.

A la fi, Ross, evita cap conclusió sobre on havia d'anar a parar la música del segle XX (i per tant on hauria d'anar la del XXI). Ha tingut el detall d'estalviar-nos aquesta mena d'excessos. Com la datxa en la pel·lícula de **Tarkovski**, immersa oníricament en una catedral gòtica, que l'autor va posar com a imatge de la primera entrada del seu blog, el segle XX i la seua música ens remet a la idea d'unes catedrals enfonsades: una modernitat malmesa. És això el que resta del segle, potser.

El poeta «vigilant»

Poemes de la insatisfacció i de la crítica vers un món injust és l'actitud combativa de Manel Alonso al seu sisè poemari, «Correspondència de guerra»

Poesia

PER LLUÍS ALPERA

Manel Alonso i Català (Puçol, 1962) és un dels intel·lectuals més combatius que disposem al País Valencià en els diversos fronts de la creació literària i de l'acció editorial. Sobretot en aquest darrer camp, al llarg de diferents plataformes en què ha exercit una ac-

tivitat intensa i immillorable, no sempre reconeguda pels sectors més intransigents de les empreses. A més, Alonso ha estat «un agitador cultural infatigable», com l'ha conceput **Josep Antoni Fluixà**, autor d'un intel·ligent pròleg, car ha estat promotor d'autors en nombrosos actes, creador de revistes literàries i encoratjador d'importants premis literaris prop d'institucions i ajuntaments. En definitiva: Alonso s'ha deixat moltes vegades la pell pels altres a costa de posposar la seua ambició en la literatura: la poesia, la novel·la, la narrativa juvenil, la crítica literària...

Correspondència de guerra esdevé el seu sisè poemari, després d'haver publicat *Amb els plànols del record* (1994), *Oblits, mentides i homenatges* (1998), *Un gest en la memòria*

(1999), *Com una òliba* (2002) i *Les hores rehabilitades* (Antologia 1986-2002). En el seu darrer llibre, Manel Alonso presenta 34 poemes formant un nucli únic, a excepció d'un poema *Minitaures* compost per 24 haikus. Són poemes de la insatisfacció i de la crítica vers un món injust. El poeta troba en les idees i en l'ús de la raó la millor manera de construir «una nova polis/ entre els fruits ara prohibits de l'esperança/ i el perfil inconfusible de la paraula».

El poeta prendrà una actitud clarament combativa a través de l'exercici poètic que el mena a l'alliberament i «a alçar els estendards de la paraula/ contra l'ombra de la bèstia que projectem/a les cambres de tortura». Actitud que segurament el duu a titular el seu poemari *Correspondència de guerra*, en què el poeta és el «vigilant» que alerta dels perills de la degradació social en què vivim i a rebel·lar-se de continu per les arbitrarietats que patim.

Potser M. Alonso podia haver acompany-

MANEL ALONSO I CATALÀ
Correspondència de guerra

XIII Premi de Poesia Paco Mollà 2008
EDITORIAL AGUACLARA, ALACANT, 2009

at la seua dicció poètica d'una major càrrega estilística, però ha preferit la nuesa conceptual sense cap ornamentació que pogués distreure el lector del missatge colpidor d'aquest nou llibre de poemes.